

©Documentul a fost pus la dispoziție cu sprijinul Consiliului Superior al Magistraturii din România (www.csm1909.ro) și al Institutului European din România (www.iер.ro). Permisuniunea de a republica această traducere a fost acordată exclusiv în scopul includerii sale în baza de date HUDOC.

©The document was made available with the support of the Superior Council of Magistracy of Romania (www.csm1909.ro) and the European Institute of Romania (www.iер.ro). Permission to re-publish this translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Secția a treia

CAUZA ȘTEFAN ȘI ȘTEF ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI

(Cererile nr. 24428/03 și 26977/03)

Hotărâre

Strasbourg

27 ianuarie 2009

Definitivă

27/04/2009

Hotărârea poate suferi modificări de formă.

În cauza Ștefan și Ștef împotriva României,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura-Sandström, Corneliu Bîrsan, Boštjan M. Zupančič, Alvina Gyulumyan, Egbert Myjer, Ineta Ziemele, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

După ce a deliberat în camera de consiliu, la 6 ianuarie 2009,
Pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererile nr. 24428/003 și 26977/03 îndreptate împotriva României prin care doi resortisanți ai acestui stat, Gheorghe Ștefan și Gheorghe Ștef („reclamanții”), au sesizat Curtea la 3 și 7 iulie 2003 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, Răzvan-Horațiu Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. Reclamanții, candidați la primirea în profesia de avocat, invocă, în special, o atingere adusă principiului securității juridice, precum și un tratament discriminatoriu în raport cu alte persoane aflate într-o situație similară cu a lor.

4. În urma examinării preliminare a admisibilității cererilor, la 23 mai 2006, camera a decis, în temeiul art. 54 § 2 b) din Regulamentul Curții, să informeze Guvernul cu privire la cereri și să-i ofere acestuia posibilitatea de a-și prezenta în scris observațiile privind admisibilitatea și temeinicia plângerii întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție. Camera a declarat inadmisibile celelalte capete de cerere. Aceasta a decis, de asemenea, să conexeze cererile (art. 42 § 1 din regulament) și să examineze împreună admisibilitatea și fondul plângerii întemeiat pe art. 6 § 1 din convenție (art. 29 § 3 din convenție).

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

5. Reclamanții s-au născut în 1954 și, respectiv, 1944 și au domiciliul în Baia Mare.

6. La 15 ianuarie 2001, reclamanții au solicitat Consiliului Baroului Maramureș („consiliul baroului”) primirea în barou cu scutire de examen. Aceștia au subliniat că exercitau profesia de consilier juridic de peste zece ani și că, potrivit art. 14 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, aveau dreptul de primire în profesia de avocat („primire în profesie”) cu scutire de examen.

7. La 1 iunie 2001, consiliul baroului i-a audiat pe reclamanți, care au fost, de asemenea, supuși unui test scris. La 5 iunie 2001, prin două scrisori adresate Uniunii avocaților („Uniunea”), consiliul baroului a emis un aviz negativ cu privire la admiterea fără examen a reclamanților în Baroul Maramureș, pentru motivul că „prestația lor la interviu și la testul scris nu a fost convingătoare”.

8. La 13 iunie 2001, Comisia Permanentă a Uniunii („Comisia Permanentă”), bazându-se pe avizul consiliului baroului, a respins cererile reclamanților. Contestațiile introduse de către reclamanți la Consiliul Uniunii au fost respinse la 15 decembrie 2001.

9. La 31 ianuarie 2002, reclamanții au contestat deciziile Comisiei Permanente și ale Consiliului Uniunii în fața Curții de Apel Cluj. Aceștia au arătat că respingerea cererii lor era arbitrară, deoarece Legea nr. 51/1995 le acorda dreptul de a fi primiți în barou fără examen, iar consiliul baroului avea doar un rol consultativ.

10. Prin două hotărâri din 21 martie 2002, curtea de apel le-a admis acțiunile și a hotărât că reclamanții îndeplineau toate condițiile impuse de lege pentru a fi primiți în profesia de avocat fără examen. Curtea a reținut că reclamanții au răspuns corect la întrebările din testul scris. Observând că, în speță, consiliul baroului nu a notat aceste răspunsuri, însă a emis un aviz negativ, curtea de apel a hotărât că acest aviz era lipsit de orice temei obiectiv și că adusesse atingere dreptului lor recunoscut de lege de a fi primiți în profesie cu scutire de examen.

11. Uniunea Avocaților și Baroul Maramureș au formulat recurs împotriva acestor hotărâri susținând faptul că, potrivit Statutului profesiei de avocat, pentru a beneficia de primirea în barou cu scutire de examen, candidații care au cel puțin zece ani experiență într-o profesie juridică trebuie să treacă un test privind organizarea și exercitarea profesiei, test pe care reclamanții nu l-au trecut.

12. Prin două hotărâri din 30 ianuarie 2003, Curtea Supremă de Justiție le-a admis recursul.

13. În ceea ce privește primul reclamant, aceasta și-a motivat hotărârea după cum urmează:

„În conformitate cu art. 16 alin. (1) din Legea nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat, dreptul de primire în profesie se obține pe baza unui examen, organizat conform prevederilor acestei legi și statutului profesiei.

Art. 16 alin. (2) lit. b) derogă de la regula sus-menționată și creează o excepție în temeiul căreia persoana care a îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar, consilier juridic sau jurisconsult timp de cel puțin 10 ani poate fi primită în profesie, cu scutire de examen.

Cu toate acestea, decizia privind primirea în profesie este de competența Uniunii, care o exercită prin autoritățile sale în condițiile legii.

Evaluarea privind îndeplinirea condițiilor pentru primirea în profesie este efectuată de către consiliul baroului în conformitate cu art. 32 alin. (1) din statutul profesiei, după verificarea cunoștințelor candidatului cu privire la organizarea și exercitarea profesiei [...]

Având în vedere că dispozițiile art. 16 alin. (2) din Legea nr. 51/1995 au caracterul unei aprobări care îi oferă persoanei în cauză numai o posibilitate și nu un drept de a fi primit în profesie fără examen și ținând seama de faptul că autoritățile competente au constatat că prestația [reclamantului] nu a fost satisfăcătoare [...], Curtea a concluzionat că acțiunea reclamantului este neîntemeiată.”

14. În ceea ce privește al doilea reclamant, Curtea Supremă a concluzionat:

„În temeiul Legii nr. 51/1995 și al statutului profesiei, autoritățile competente pentru soluționarea cererii reclamantului și-au justificat în mod legal refuzul de a autoriza primirea în profesie cu scutire de examen.

Având în vedere aceste împrejurări, condiția impusă reclamantului pentru primirea în profesie, și anume reușita la un examen, este conformă cu Legea nr. 51/1995 și cu statutul.

Reclamantul are vocație pentru a fi primit în profesie, dar conversia acestei vocații într-un drept nu se poate efectua decât prin intermediul unui examen prealabil.”

15. În 2003, primul reclamant a introdus o nouă cerere de primire în profesie la Baroul Mureș, situat la aproximativ 200 de kilometri de domiciliul său. Consiliul baroului a emis un aviz favorabil la cererea acestuia și, prin decizia din 12 decembrie 2003, Consiliul Uniunii a autorizat primirea acestuia în baroul respectiv cu scutire de examen. La 12 ianuarie 2004, primul reclamant a fost autorizat să își deschidă cabinetul în Târgu Mureș.

16. La 1 aprilie 2004, al doilea reclamant a introdus o cerere de primire cu scutire de examen la Baroul Satu Mare, situat la aproximativ 70 de kilometri de domiciliul său. Consiliul baroului a transmis Comisiei Permanente un aviz negativ în baza căruia, la 21 mai 2004, aceasta din urmă a respins cererea. Al doilea reclamant a formulat recurs în fața Consiliului Uniunii.

17. În urma modificărilor Legii nr. 51/1995, intrate în vigoare la 16 iunie 2004, consiliul baroului a devenit competent pentru soluționarea cererilor de primire în profesie. Prin decizia din 28 martie 2005, acesta a respins cererea celui de-al doilea reclamant, care a contestat această decizie în fața Curții de Apel Oradea.

18. Prin hotărârea din 9 mai 2005, curtea de apel a admis acțiunea considerând că al doilea reclamant îndeplinea toate condițiile legale pentru primirea în profesie.

19. În urma recursului Uniunii, prin hotărârea din 1 noiembrie 2005, Curtea Supremă de Justiție a confirmat hotărârea curții de apel. La 6 martie 2006, al doilea reclamant a fost autorizat să își deschidă cabinetul în Satu Mare.

II. Dreptul și practica interne relevante

20. Dispozițiile relevante ale Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat sunt următoarele:

Art. 16

„1. Dreptul de primire în profesie se obține pe baza unui examen, organizat conform prevederilor prezentei legi și statutului profesiei.

2. La cerere, poate fi primit în profesie, cu scutire de examen:

a) titularul diplomei de doctor în drept;

b) cel care, anterior sau la data primirii în profesia de avocat, a îndeplinit funcția de judecător, procuror, notar, consilier juridic sau jurisconsult timp de cel puțin 10 ani.”

21. Dispozițiile relevante ale statutului profesiei de avocat se citesc după cum urmează:

Art. 28

„Persoana care îndeplinește condițiile prevăzute de lege poate solicita primirea în profesia de avocat printr-o cerere adresată decanului baroului în circumscripția căruia dorește să își exercite profesia.”

Art. 29 alin. (4)

„În termen de patru zile de la înregistrarea cererii de primire în profesie, decanul va desemna un avocat-raportor dintre membrii consiliului baroului, care va efectua investigațiile necesare cu privire la moralitatea și demnitatea solicitantului [...]”

Art. 31

„[...] avocatul-raportor va depune la decanatul baroului un raport scris care va cuprinde punctul de vedere motivat cu privire la admiterea sau la respingerea cererii.”

Art. 32

„După depunerea raportului și verificarea cunoștințelor referitoare la organizarea și exercitarea profesiei de avocat, consiliul baroului analizează îndeplinirea condițiilor pentru primirea în profesie [...] și întocmește un aviz motivat care va fi înaintat Comisiei Permanente a Uniunii Avocaților din România [...]”

Art. 33 alin. (2)

„Reexaminarea cererii privind primirea în profesie poate fi solicitată o singură dată.”

22. C.O., care a exercitat mai mult de zece ani profesia de consilier juridic în Baia Mare, a solicitat, asemenea reclamantilor, primirea cu scutire de examen în Baroul Maramureș.

23. La 5 iunie 2001, consiliul baroului a emis un aviz negativ pe baza căruia, la 15 decembrie 2001, Consiliul Uniunii i-a respins cererea. Prin hotărârea din 10 iulie 2002, Curtea de Apel Cluj, cu o motivare identică celei adoptate în cauzele reclamantilor, a admis acțiunea și a obligat Uniunea să îl primească în profesie cu scutire de examen.

24. Uniunea a formulat recurs invocând faptul că primirea în profesie cu scutire de examen nu este un drept, ci numai o posibilitate care face obiectul controlului barourilor.

25. Prin hotărârea din 25 februarie 2003, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul și a hotărât că, în cazul în care un candidat avea experiența profesională cerută de lege și nu se afla într-o situație de incompatibilitate, dreptul său de a fi primit în profesie deriva din lege, iar Uniunea nu putea să împiedice exercitarea acestui drept.

26. În hotărârile pronunțate la 22 noiembrie 1996, 6 martie 1998, 23 mai 2000, 10 decembrie 2002, 29 ianuarie 2003, 16 septembrie 2004, 27 ianuarie, 25 februarie și 23 martie 2005, Curtea Supremă de Justiție a considerat că primirea în profesie cu scutire de examen era, pentru persoana care îndeplinea condițiile legii, un drept și nu o posibilitate lăsată la aprecierea discreționară a Uniunii.

În drept

I. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 6 § 1 din convenție

27. Reclamantii denunță o atingere adusă principiului securității juridice, precum și un tratament discriminatoriu în raport cu alte persoane care se află într-o situație similară cu a lor. Aceștia invocă art. 6 § 1 din convenție, care este redactat după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil [...] a cauzei sale, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...]”

A. Cu privire la admisibilitate

28. Curtea constată că plângerea nu este în mod vădit nefondată în sensul art. 35§ 3 din convenție. De asemenea, Curtea subliniază că aceasta nu prezintă nici un alt motiv de inadmisibilitate. Prin urmare, este necesar să fie declarată admisibilă.

B. Cu privire la fond

29. Reclamanții se plâng de încălcarea dreptului lor la un proces echitabil invocând faptul că, în cazul lor, au fost pronunțate de către Curtea Supremă de Justiție hotărâri care încalcă jurisprudența constantă a acesteia. Aceștia arată că se aflau într-o situație identică celei a lui C.O. căreia, prin hotărârea Curții Supreme de Justiție din 25 februarie 2003, i s-a recunoscut dreptul de a fi primită în Baroul Maramureș cu scutire de examen.

30. Prin urmare, reclamanții consideră că poziția adoptată la 30 ianuarie 2003 de către instanța supremă în cazul lor aduce atingere principiului securității juridice.

31. Guvernul admite că cele două hotărâri din 30 ianuarie 2003 ale Curții Supreme de Justiție erau contrare jurisprudenței acesteia în ceea ce privește interpretarea și aplicarea dispozițiilor Legii nr. 51/1995 pentru organizarea și exercitarea profesiei de avocat. Cu toate acestea, Guvernul afirmă că aceste două hotărâri nu pot fi calificate drept arbitrar și, în consecință, că acestea nu pot să aducă atingere dreptului reclamanților la un proces echitabil de vreme ce Curtea Supremă a analizat și a răspuns detaliat la toate argumentele reclamanților și a motivat suficient aceste hotărâri.

32. Curtea reamintește că divergențele de jurisprudență constituie, în sine, consecința inerentă a oricărui sistem judiciar care se bazează pe un ansamblu de instanțe de fond având autoritate teritorială.

33. Cu toate acestea, Curtea subliniază că rolul unei instanțe supreme este tocmai să soluționeze aceste contradicții [*Zielinski și Pradal și Gonzalez și alții împotriva Franței* (MC), nr. 24846/94 și 34165/96 - 34173/96, pct. 59, CEDO 1999-VII]. În consecință, în cazul apariției unei practici divergente în cadrul celei mai înalte autorități judecătorești din țară, aceasta din urmă devine ea însăși sursă de insecuritate juridică, aducând astfel atingere principiului securității juridice și reducând încrederea publicului în sistemul judiciar [*Beian împotriva României* (nr. 1), nr. 30658/05, pct. 39, CEDO 2007... (extrase)].

34. În speță, Curtea observă că, într-o serie de hotărâri, Curtea Supremă de Justiție a interpretat dispozițiile Legii nr. 51/1995 ca acordând consilierilor juridici cu o vechime mai mare de zece ani dreptul de primire în profesia de avocat cu scutire de examen. Cu toate acestea, Curtea observă că, în mod contrar jurisprudenței sale constante care confirmă acest drept, Curtea Supremă de Justiție a adoptat o soluție diametral opusă în cauzele reclamanților.

35. Trebuie să se constate că cele două hotărâri din 30 ianuarie 2003 nu pot fi calificate drept un reviriment al jurisprudenței datorat unei noi interpretări a legii. Curtea Supremă de Justiție nu a explicat în nici un fel motivele schimbării poziției sale și a revenit ulterior la jurisprudența sa constantă. În acest context, cele două hotărâri care le refuză reclamanților dreptul de a beneficia de dispozițiile Legii nr. 51/1995 apar singulare și arbitrar.

36. Reiese că incertitudinea jurisprudențială care a determinat respingerea acțiunilor reclamanților, la care se adaugă absența unui mecanism capabil să asigure coerența de practică chiar în cadrul celei mai înalte instanțe naționale, a avut ca efect privarea reclamanților de dreptul la primirea în profesie cu scutire de examen, în timp ce altor persoane

care se află într-o situație similară li s-a recunoscut acest drept [a se vedea, *mutatis mutandis*, *Beian (nr. 1)*, citată anterior, § 40].

37. Prin urmare, a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție.

II. Cu privire la aplicarea art. 41 din convenție

38. Art. 41 din convenție prevede:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o încălcare a Convenției sau a protocoalelor sale și dacă dreptul intern al înaltei părți contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei încălcări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o reparație echitabilă.”

A. Prejudiciu

39. Cu titlu de prejudiciu material, reclamanții solicită sume corespunzătoare veniturilor lunare pe care le-ar fi putut obține din exercitarea profesiei de avocat și de care au fost privați în urma refuzului Uniunii de a-i primi în profesie. Valoarea despăgubirii solicitate de către domnul Ștefan este de 34 236 euro (EUR) și de 33 261 EUR pentru domnul Ștef. Aceștia prezintă documente justificative care atestă veniturile obținute de la deschiderea cabinetelor lor.

40. Domnul Ștefan reclamă, de asemenea, plata a 10 000 EUR cu titlu de daune morale invocând faptul că respingerea cererii sale de primire în profesie i-a afectat imaginea profesională. Domnul Ștef solicită 20 000 EUR cu același titlu, arătând că starea sa de sănătate s-a degradat considerabil datorită ofenselor a căror victimă a fost.

41. Guvernul a solicitat Curții să respingă aceste pretenții, considerând că nu sunt justificate și că nu au nici o legătură de cauzalitate cu pretensele încălcări ale convenției. În orice caz, acesta consideră că o constatare a încălcării drepturilor invocate de către reclamanți poate constitui în sine o reparație suficientă a prejudiciilor suferite.

42. Curtea subliniază că singura bază care trebuie reținută pentru acordarea unei reparații echitabile constă, în speță, în faptul că reclamanții nu au putut să beneficieze de garanțiile art. 6. Curtea nu poate să speculeze cu privire la valoarea veniturilor reclamanților în cazul în care aceștia ar fi fost primiți în profesie din 2001, dar consideră rezonabil să se ia în considerare că persoanele în cauză au pierdut temporar o oportunitate (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Buzescu împotriva României*, nr. 61302/00, § 107, 24 mai 2005). La aceasta se adaugă un prejudiciu moral. Pronunțându-se în echitate, astfel cum prevede art. 41, Curtea acordă fiecărui reclamant 3 000 EUR cu titlu de prejudiciu suferit.

B. Cheltuieli de procedură

43. Domnul Ștefan nu solicită nici o sumă cu acest titlu, în timp ce domnul Ștef reclamă, fără documente justificative, o sumă pe care o lasă la aprecierea Curții.

44. În conformitate cu jurisprudența Curții, un reclamant nu poate obține rambursarea cheltuielilor de judecată decât în măsura în care se stabilește realitatea, necesitatea și caracterul rezonabil al cuantumului lor. În speță, având în vedere absența documentelor justificative pentru cheltuielile de procedură pretinse, Curtea nu acordă reclamanților nici o sumă cu acest titlu.

C. Dobânzi moratorii

45. Curtea consideră necesar ca rata dobânzilor moratorii să se întemeieze pe rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, majorată cu trei puncte procentuale.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Declară* admisibile celelalte capete de cerere;
2. *Hotărăște* că a fost încălcat art. 6 § 1 din convenție;
3. *Hotărăște*:

a) că statul pârât trebuie să plătească fiecărui reclamant, în termen de trei luni de la data la care hotărârea rămâne definitivă, în conformitate cu art. 44 § 2 din convenție, suma de 3 000 EUR (trei mii euro) cu titlu de prejudiciu;

b) că sumele respective trebuie convertite în moneda statului pârât la rata de schimb aplicabilă la data plății și că este necesar să se adauge la acestea orice sumă ce poate fi datorată cu titlu de impozit;

c) că, de la expirarea termenului menționat și până la efectuarea plății, aceste sume trebuie majorate cu o dobândă simplă, la o rată egală cu rata dobânzii facilității de împrumut marginal practică de Banca Centrală Europeană, aplicabilă pe parcursul acestei perioade și majorată cu trei puncte procentuale;

4 *Respinge* cererea de acordare a unei reparații echitabile pentru celelalte capete de cerere.

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 27 ianuarie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte